

زنان کارآفرین، امیدوار به فرداهای بهتر

هنگامی که پاترول همراه با پیچ‌های تند جاده کلات نادری دور می‌زند، با هر پیچش گویی تو نیز یک بار چرخ می‌خوری، یک بار بالا می‌روی و یک بار پایین می‌آیی.

جام جم آنلاین: هنگامی که پاترول همراه با پیچ‌های تند جاده کلات نادری دور می‌زند، با هر پیچش گویی تو نیز یک بار چرخ می‌خوری، یک بار بالا می‌روی و یک بار پایین می‌آیی. سر یک پیچ، رودخانه عیان می‌شود و کوه نهان و سر پیچ دیگر، آسمان نهان می‌شود و کوه عیان. زندگی از جنس کارآفرینی نیز از همین جنس است؛ هر چند مسیرت را می‌دانی اما گاهی در شیب می‌افتی و گاهی در پیچ‌های مداوم. ابهام است، ابهام، اما هر بار که آسمان را می‌بینی و یک پیچ را پشت سر می‌گذاری متوجه می‌شوی به هدف نزدیک‌تر شده‌ای و یک پله سختی را پشت سر گذاشته‌ای.

اما بگذارید دوباره به پاترول برگردیم و کلات نادری و پیچ‌های تند آن. صدیقه گیاهی زنی است که در پس این کوه‌های بلند و جاده تنگ اما زیبا، توانسته است یکی از کارآفرین‌های موفق بشود. دیدار من با صدیقه به این روزها برنمی‌گردد؛ درست به خاطر دارم بهار سال 82 هنگامی که شقایق‌ها تازه سر از خاک برآورده بودند و نغمه رود با قدرت فراوان جاری بود با او ملاقات کردم، روستا به روستا همراه با من آمد و نتایج کارهایش را نشان داد.

کارآفرینی با رویکرد اجتماعی، مهم‌ترین رویکردی بود که او دنبال می‌کرد. بسیاری از زنان همین‌گونه در پس کارآفرینی و ایجاد کسب و کار به دنبال ایجاد شرایط بهتر و مناسب‌تر برای زندگی هستند، به عبارت بهتر می‌خواهند کمک کنند جامعه‌شان بهتر، شایسته‌تر و انسانی‌تر زندگی کند.

صدیقه گیاهی نانوايي ساخته ، در تاسیس مدرسه برای منطقه‌شان مشارکت داشته، با اداره آب و برق برای لوله‌کشی آب منطقه و همچنین توسعه برق برای مناطق روستایی کلات همکاری داشته ، زمین‌های کشاورزی‌شان را توسعه داده و مهم‌تر از همه مشارکت اقتصادی زنان بومی را که شاید به اندازه او توانمندی نداشته‌اند، جلب کرده است.

او که تعاونی الزهرا را با مشارکت 120 زن از 14 روستا تاسیس کرده است، با بیان خاطراتش می‌گوید: وقتی کارمان را شروع کردیم خیلی مقاومت وجود داشت. درست به خاطر دارم یکی از آقایان به من گفت حاج خانم برو بنشین خانه، آقایان چه کار کرده‌اند که تو می‌خواهی بکنی، تا حالا تعاونی مردان چه کار کرده که شما می‌خواهید بکنید. اما در هر صورت یکی از ویژگی‌های کارآفرین همین ابرام، اصرار و پافشاری بر هدف است، درست همان اقدامی که افرادی مانند صدیقه گیاهی فارغ از هرگونه تحصیلات آکادمیک به آن عمل می‌کنند.

کارآفرینی بستر مشارکت اقتصادی - اجتماعی

واقعیت این است که نرخ مشارکت اقتصادی زنان در جامعه ایران بسیار اندک است. مروری بر آمارهای منتشر شده از سوی منابع رسمی نشان می‌دهد از یک سونرخ بیکاری زنان حدود 20 درصد بیشتر از مردان است و از سوی دیگر نرخ مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی بسیار کم است. در همین ارتباط آمارها بیانگر آن است که نرخ مشارکت اقتصادی مردان حدود 62 درصد است و این نرخ برای زنان در بالاترین سطح کمتر از 15 درصد گزارش شده است.

این موضوع را اگر در کنار افزایش زنان فارغ‌التحصیل و راه یافته به محافل دانشگاهی بخواهیم مقایسه کنیم، آن‌گاه بخش عمده‌ای از سرمایه اقتصادی کشور که در بخش آموزش عالی به زنان تخصیص می‌یابد به صورت کارآمدی به جامعه بازگشت پیدا نمی‌کند. به عنوان مثال سرشماری آماری سال 90 نشان می‌دهد، نرخ بیکاری زنان جوان 24 - 15 سال 42/7 درصد است و این در حالی است که نرخ بیکاری مردان در همین سن 20/1 درصد گزارش شده است. شاخص اصلی نرخ بیکاری نیز همین امر را تأیید می‌کند. براساس نتایج همین سرشماری نرخ بیکاری سال گذشته 12/3 درصد بوده که به تفکیک جنسیتی این نرخ برای مردان 10/5 و برای زنان به 20/9 درصد رسیده است.

موضوع مشارکت زنان در عرصه‌های مختلف تنها از زاویه نگاه ارزش‌آفرینی‌های اقتصادی حائزاهمیت نیست، بلکه از زاویه نگاه اجتماعی نیز حائزاهمیت است. به عنوان مثال، آمارها بیانگر آن است که نرخ طلاق در میان زنان شاغل کمتر از زنان غیرشاغل است. در همین ارتباط خبرگزاری مهر میزان درخواست طلاق از سوی زنان خانه‌دار را در مقایسه با زنان شاغل 72 درصد بیشتر اعلام کرده است.

هرچند مفهوم کارآفرینی زنان در این سال‌ها بیش از گذشته مورد توجه قرار گرفته است، اما شاخص‌هایی مانند شاخص مشارکت زنان بیانگر آن است که هنوز تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیادی وجود دارد. برآستی چه مشکلاتی سر راه کارآفرینی زنان مشاهده می‌شود. فیروزه صابر از جمله افرادی است که به صورت تخصصی روی موضوع کارآفرینی زنان کار کرده است. او در ارتباط با مشکلات کارآفرینی زنان در جامعه ایران به «جام‌جم» می‌گوید: بخشی از مشکلات زنان کارآفرین به فضای کلی کسب و کار برمی‌گردد. بی‌ثباتی در عرصه کسب و کار هم برای زنان مخاطره‌آفرین است و هم برای مردان و در این شرایط زنان کارآفرین نیز از افزایش ریسک‌های احتمالی فضای کسب و کار تاثیر می‌پذیرند.

وقتی کارمان را شروع کردیم خیلی مقاومت وجود داشت، یکی از آقایان به من گفت حاج‌خانم برو بنشین خانه، تا حالا تعاونی مردان چه کار کرده که شما می‌خواهید انجام بدهید

صابر که تجربه طرح ملی ترویج کارآفرینی زنان را در کارنامه خود دارد، در ارتباط با سایر مشکلات زنان کارآفرین می‌گوید: یکی دیگر از دغدغه‌های زنان کارآفرین، وظایف خانوادگی آنهاست. زنان کارآفرین از یک سو دارای مسئولیت‌های اجتماعی و اقتصادی هستند که باید در برابر آن پاسخگو باشند و از سوی دیگر در برابر خانواده، مدیریت خانواده و تربیت فرزندانشان پاسخگو هستند تا جایی که شاید برخی از آنها مجبور شوند برای مدتی فعالیتشان را محدود کنند یا این که از کارشان منفع شوند.

قوانین دست و پاگیر

فضای کسب و کار در کشور ما، فضای به نسبت سختی است؛ این موضوعی است که بارها مورد توجه کارشناسان و فعالان عرصه کسب و کار قرار گرفته است. به صورت کلی این سختی فضای کسب و کار یک مساله عمومی است و کارشناسان نیز در این ارتباط بارها تاکید کرده‌اند که گسترش فضای کسب و کار در کشور وابسته به روان‌سازی فضای کسب و کار، کاستن از حجم تصدیگری‌های دولتی و ترغیب کارآفرینان است.

اما زنان با توجه به مسئولیت‌های خانوادگی که به‌عهده دارند و همچنین نبود زیرساخت‌های تربیتی برای تشویق فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی‌شان، هنگامی که در مواجهه با این شرایط قرار می‌گیرند گزینه عدم استمرار را زودتر از مردان انتخاب می‌کنند.

فیروزه صابر در همین ارتباط می‌گوید: هم‌اکنون به جهت عمومی قوانین ما طوری نیست که بگوئیم در برخی ابعاد برای زنان ممنوعیت ایجاد کرده است، برخی از این قوانین مشکل‌ساز بوده که در طول زمان اصلاح شده است. به عنوان نمونه در برخی موارد در مجوزهایی که از سوی نهادهای دولتی ارائه می‌شد، گاهی اوقات یک سری شرایط سنی یا شرایط تاهل وجود داشت که متقاضیان را با مشکل روبه‌رو می‌کرد، اما این موانع هم‌اکنون تا حد زیادی مرتفع شده است.

او از جمله موانع باقیمانده به مشکل سفرهای خارجی زنان کارآفرین اشاره می‌کند و این مشکلی است که توسط زنان کارآفرین نیز بیان می‌شود. به عنوان نمونه در یکی از گفت‌وگوهایی که با یکی از کارآفرینان زن داشتم، او تاکید می‌کرد: من برای خروج از کشور نیاز به اجازه همسر دارم و همسر در هر شرایطی می‌تواند مرا ممنوع‌الخروج کند.

ترویج کارآفرینی

اگر بر این باور باشیم که کار خود عبادت است، آن گاه نگرش‌مان به کارآفرینی نیز تغییر پیدا می‌کند و می‌توانیم مبانی تربیتی جامعه خود و فرزندان‌مان را بر اصلی بنیان بگذاریم که برای کار ارزش عبادت‌گونه قائل باشد.

زنان یک عنصر مهم و تعیین‌کننده در فرآیند کار و کارآفرینی محسوب می‌شوند و در دنیای امروز فرآیندها بیش از گذشته یکپارچه شده و موفقیت‌های اجتماعی به یکدیگر پیوند خورده است. جامعه امروز هنگامی خوشبخت است که بتواند زمینه‌های خوشبختی را برای تک‌تک افراد آن فراهم کند و زنان یکی از مهم‌ترین بازیگران این عرصه هستند و زنان کارآفرین در این فرآیند نقش مضاعفی ایفا می‌کنند. به سبب این که از یک سو به عنوان عامل موثر در نهاد خانواده جایگاه تربیتی دارند و از سوی دیگر در فرآیندهای اجتماعی نقش حائز اهمیت دارند.

کارآفرینی زنان علاوه بر آثار اقتصادی، می‌تواند از بروز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی نیز جلوگیری کند. موضوع زنان سرپرست خانوار، عدم استقلال مالی زنان در خانواده‌های آسیب‌پذیر و... همه از جمله عواملی است که سیکل معیوب فقر را تشدید می‌کند و کارآفرینی

فرصتي است كه مي‌تواند همراه با توانمندسازي زنان به شكستن اين سيكل بسته و معيوب كمك كند.

مریم چهاربالش / جام جم